

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

PRAKTIKUM KOMUNIKATIVNÍCH DOVEDNOSTÍ A SUPERVIZE

**studijní opora k předmětu
pro studenty kombinované formy studia
oboru Sociální patologie a prevence**

Doporučený semestr:	čtvrtý
Prerekvizita:	není
Navazující předmět:	není
Kreditová dotace:	2
Ukončení předmětu:	zápočet
Garant předmětu:	PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Slovo úvodem

Tato studijní opora je studentům vystavena jako pomůcka orientaci sociálně patologickými problémy po stránce velmi praktické. Celý průběh předmětu vyžaduje studentovo maximální zapojení a aktivitu. Naučí se zde totiž umění komunikace po stránce komunikativních dovedností a jejich zapojení do praktického zvládní náročných situací.

Studijní opora není pro studenta učebnicí nebo studijním textem, který by mu předkládal všechno vědění, které může studiem našeho oboru dosáhnout. Přináší mu však inspirace a rady v jaké literatuře studovat dále, nad čím se dále zamýšlet, které úkoly je potřebné splnit pro úspěšné zvládnutí předmětu a jaké organizační formy výuky můžeme v průběhu studia preferovat.

V závěru každého tématu je zařazen soubor otázek a námětů k zamyšlení. Celý text je uzavřen harmonogramem studia předmětu.

Po absolvování předmětu

- Se bude student orientovat v komunikativních dovednostech, které jsou pro jeho práci klíčové
- Naučí se zvládat obsah klíčových kompetencí dle RVP ZV
- Se student naučí komunikovat v pedagogických a jiných náročných životních situacích
- Se student naučí měkkým komunikativním dovednostem
- Se student naučí umění hodnotit, ovládne Bloomovu taxonomii kognitivních cílů a zamyslí se nad sebehodnocením

Obsah studijní opory:

1. Komunikace jako výchovný prostředek.
2. Úloha pedagoga v sociální komunikaci.
3. Způsoby vedení pedagogické komunikace.

4. Učení se sociálním rolím
5. Úloha komunikace pedagogů v náročných a krizových životních situacích
6. Komunikace v prevenci rizikového chování (komunikace při řešení šikany, závislostech,...)
7. Komunikace v osobnostní a sociální výchově
8. Měkké komunikativní dovednosti
9. Výraz osobního projevu
10. Hodnocení a sebehodnocení

Téma č. 1 a 2 Komunikace jako výchovný prostředek. Úloha pedagoga v sociální komunikaci

Cíl studia tématu: Seznámit studenty s komunikací a na praktických ukázkách vymezit a vyzkoušet si komunikativní dovednosti tak, aby nám komunikace, její obsah a průběh včetně jejího skrytého kurikula byly pomocníkem v sociální komunikaci.

Druhým cílem je také vymezit úlohu pedagoga v komunikaci. Představit jeho roli po stránce klíčových kompetencí, možných dopadů jeho chování, kvalifikace a dalších.

Hlavní body – pojmy k zapamatování:

- Komunikace
- Životní a pedagogické situace
- Výchovná komunikace
- Prostředky výchovy v užším a širším slova smyslu
- Sociální determinanty komunikace (Bernstein, Bloom, Lorenz, Bělohradský,...)
- Komunikativní dovednosti
- Skryté kurikulum v pedagogické komunikaci
- Úloha pedagoga v komunikaci
- Kvalifikace pedagogů – jejich pregraduální příprava v oblasti komunikace

Literatura:

BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001. 375 s. ISBN 80-7178-479-6.

KARNSOVÁ, M. *Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 151 s. ISBN 80-7178-032-4.

LEWIS, D. *Tajná řeč těla*. Praha: Victoria Publishing, a. s., 1995. 229 s. ISBN 80-85605-49-X.

MAREŠ, J, KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 210 s. ISBN 80-210-1070-3.

SVATOŠ, T. *Pedagogická cvičení ze sociální a pedagogické komunikace*. Hradec Králové: Gaudeamus. 1995. 173 s. ISBN 80-7041-301-8.

VYBÍRAL, Z. *Úvod do psychologie komunikace*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus 1997. 117 s. ISBN 80-7041-002-7.

Kontrolní otázky ověřující pochopení tématu:

- 1) Vymezte, jaká je úloha pedagoga ve výchovně vzdělávacím procesu a jakou roli zde hraje komunikace.
- 2) Vymezte, co vyznačují tyto pojmy: klíčové kompetence, skryté kurikulu komunikace
- 3) Jaké sociální determinanty působí na komunikaci a jak se jimi zabývají výše uvedení autoři.
- 4) Jak probíhá pregraduální příprava pedagogů v oblasti komunikace?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 3 a 4 Způsoby vedení pedagogické komunikace. Učení se sociálním rolím.

Cíl studia tématu: Seznámit studenty s výchovnými styly, která pedagogové uplatňují. Seznámit studenty s možnostmi vedení pedagogické komunikace dle těchto výchovných stylů v různých životních situacích. Vyzkoušet si pomocí hraní rolí specifika učení se hraní rolí a tím přípravu pedagogů na možnost empatického vedení komunikativních procesů.

Hlavní body – pojmy k zapamatování:

- Výchovné styly – demokratický, liberální, autoritativní
- Typy pedagogů – paidotrol, logotrop
- Pedagogická komunikace
- Hraní rolí
- Empatie

Literatura:

KARNSOVÁ, M. *Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 151 s. ISBN 80-7178-032-4.

SVATOŠ, T. *Pedagogická cvičení ze sociální a pedagogické komunikace*. Hradec Králové: Gaudeamus. 1995. 173 s. ISBN 80-7041-301-8.

Kontrolní otázky ověřující pochopení tématu:

- 1) Pokuste se co nejpřesněji vystihnout (a na konkrétních příkladech dokázat) výhody a nevýhody komunikace jednotlivých výchovných stylů.

Téma č. 5 a 6 Úloha pedagogů v náročných a krizových životních situacích. Komunikace v prevenci rizikového chování (komunikace při řešení šikany,..)

Cíl studia tématu: Na praktických ukázkách a cvičeních seznámit studenty s úlohou pedagogů při prevenci, řešení a intervenci náročných a krizových životních situací. Poskytnout studentům soubory námětů a návodů, jak komunikovat v prevenci rizikového chování.

Hlavní body – pojmy k zapamatování:

- Metodika v komunikaci
- Úloha pedagogů při prevenci
- Intervence
- Prevence rizikového chování
- Doporučená literatura + kartoteky

Literatura:

BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001. 375 s. ISBN 80-7178-479-6.

HERMOCHOVÁ, S. *Hry pro život 1. Sociálně psychologické hry pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. 174 s. ISBN 80-85282-79-8.

HERMOCHOVÁ, S. *Hry pro život 2. Sociálně psychologické hry pro děti a mládež*. 2. vyd. Praha: Portál, 1995. 146 s. ISBN 80-7178-042-1.

FISCHER, Slavomil ; ŠKODA, Jiří . *Sociální patologie : analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. Praha : Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.

KARNSOVÁ, M. *Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 151 s. ISBN 80-7178-032-4.

LEWIS, D. *Tajná řeč těla*. Praha: Victoria Publishing, a. s., 1995. 229 s. ISBN 80-85605-49-X.

MAREŠ, J, KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 210 s. ISBN 80-210-1070-3

SVATOŠ, T. *Pedagogická cvičení ze sociální a pedagogické komunikace*. Hradec Králové: Gaudeamus. 1995. 173 s. ISBN 80-7041-301-8.

VYBÍRAL, Z. *Úvod do psychologie komunikace*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus 1997. 117 s. ISBN 80-7041-002-7.

Kontrolní otázky ověřující pochopení tématu:

- 1)** Z témat, životních situací, které jsou Vám nabízeny při výuce si jednu vyberte a pokuste se provést její analýzu z pohledu silných a slabých stránek strany komunikace.
- 2)** Pokuste se vystihnout úlohu komunikace v prevenci rizikového chování
- 3)** Pokuste se vymezit, co rozumíme pojmem intervence v pedagogickém prostředí.

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 7 a 8 Komunikace v osobnostní a sociální výchově. Měkké komunikativní dovednosti

Cíl studia tématu: Poskytnout studentům pohled na možnosti a rizika vysokoškolského studia vztahující se k jejich učebnímu stylu, možnosti (a nebo také neschopnosti) organizace vlastních studijních činností.

Hlavní body – pojmy k zapamatování:

- Analytické myšlení
- Komplexní myšlení
- Komunikativnost
- Koncepční myšlení
- Kontakty
- Kreativita
- Kritičnost
- Organizační schopnosti
- Otevřenost
- Pracovitost
- Řešení konfliktů
- Sebereflexe
- Sociální empatie
- Spolupráce
- Strukturální myšlení
- Týmová práce
- Výkonnost
- Zvyšování kvalifikace
- Osobnostní a sociální výchova

Literatura:

BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001. 375 s. ISBN 80-7178-479-6.

HERMOCHOVÁ, S. *Hry pro život 1. Sociálně psychologické hry pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. 174 s. ISBN 80-85282-79-8.

HERMOCHOVÁ, S. *Hry pro život 2. Sociálně psychologické hry pro děti a mládež*. 2. vyd. Praha: Portál, 1995. 146 s. ISBN 80-7178-042-1.

HUBÍK, Stanislav. *Sociologie vědění : Základní koncepce a paradigmatata*. Praha : SLON, 1999. 224 s.

KARNSOVÁ, M. *Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 151 s. ISBN 80-7178-032-4.

LEWIS, D. *Tajná řeč těla*. Praha: Victoria Publishing, a. s., 1995. 229 s. ISBN 80-85605-49-X.

MAREŠ, J, KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 210 s. ISBN 80-210-1070-3

SVATOŠ, T. *Pedagogická cvičení ze sociální a pedagogické komunikace*. Hradec Králové: Gaudeamus. 1995. 173 s. ISBN 80-7041-301-8.

VYBÍRAL, Z. *Úvod do psychologie komunikace*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus 1997. 117 s. ISBN 80-7041-002-7.

Kontrolní otázky ověřující pochopení tématu:

- 1) Pokuste se vymezit všechny výše uváděné pojmy vztahující se k měkkým komunikativním dovednostem ve vztahu k sociální a pedagogické komunikaci.

Téma č. 9 a 10 Výraz osobního projevu. Hodnocení a sebehodnocení

Cíl studia tématu: Naučit studenty základním dovednostem, které determinují jejich výraz osobního projevu. Naučit studenty všechny kroky, které ovlivňují možnost hodnocení a sebehodnocení. Představit možnosti hodnocení v pedagogické oblasti.

Hlavní body – pojmy k zapamatování:

- Výraz osobního projevu
- Mimika
- haptika
- Proxemika
- Posturologie
- Hodnocení
- sebehodnocení

Literatura:

MAREŠ, J, KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 210 s. ISBN 80-210-1070-3.

SLAVÍK, Jan. *Hodnocení v současné škole : Východiska a nové metody pro praxi*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 190 s. ISBN 80-7178-262-9.

SVATOŠ, T. *Pedagogická cvičení ze sociální a pedagogické komunikace*. Hradec Králové: Gaudeamus. 1995. 173 s. ISBN 80-7041-301-8.

HARMONOGRAM STUDIA PŘEDMĚTU

PREZENČNÍ ČÁST

Konaná výuka

NEPREZENČNÍ ČÁST

samostatná práce

1. blok výuky: 3 hodiny

- pedagogická komunikace
 - role pedagoga v komunikaci
 - rizikové chování
-

- studium doporučené literatury
 - Příprava seminární práce
 - Příprava na výstup
-

2. Blok výuky: 3 hodiny

- Měkké komunikativní dovednosti
 - Výraz osobního projevu
 - Hodnocení a sebehodnocení
-

- prezentace seminární práce

Úspěšné zvládnutí průběžně zadávaných úkolů prostřednictvím školního e-learningového prostředí WebCT a odevzdání závěrečné práce, která splňuje předepsaná kritéria jak po stránce formální, tak po stránce obsahové.